

PROBLEMATICA CHIABURILOR ÎN RAIONUL VÂNJU MARE (JUDEȚUL MEHEDINȚI) ÎNTRE 1949-1956

Lucian ROBU

Chiabur's dramatic problem in the district of Mehedinți (1949-1956) during Gheorghiu's Dej era.

Abstract

The present study, is a systematic scientific approach wich tries to reveal the internal characteristics and practices of a totalitarian system, regarding the economic and social transformation of the private property into a communist GAC form. According with an established methodology, we presented the main strategy used by the Romanian Communist Party, to introduce the criteria of "class fight" in the rural society. Those who were accused to having been "class enemy", had to endure the terrible measures of punishment utilised by the communist regime. Generally speaking, the rich peasants, the teachers and the priests were considered as being the "biggest evil" for the communization plans. That is why, their entire families, their children and nephews were not aloud to construct a real career, in accord with their mental capacities.

Post war Romanian communism is seen as an foreign model, a Soviet one, with a lot of bad influence not only in the urban Romania but especially in the rural realities. This is the principal reason for characterizing the early period of the fifty's a dark era or a "war communism".

Nevoia imperioasă a societății actuale și deopotrivă a istoricilor de a înțelege resorturile practice ale comuniștilor români în a trata realitățile rurale ale deceniului șase al secolului XX, în sensul creării unei economii agrare de tip socialist, degrevată de practicile și reminiscențele ideologice burgheze, a determinat ca, după liberalizarea intervenită ca urmare a evenimentelor din 1989, să crească interesul științific pentru studierea regimului comunist și prin prisma procesului de colectivizare, pe care liderii staliniști ai PMR l-au conceput ca un fenomen de război, multivalent, menit să transforme radical economia agrară românească dar și să reordoneze ierarhiile sociale tradiționale după rigidele principii de clasă. Atitudinea intransigenței maxime (de sorginte bolșevică) pe care partidul a adoptat-o la debutul anilor 1950, față de toți cei care erau considerați ostili colectivizării, metodele de identificare a dușmanului de clasă și mai ales privațiunile grave la care era supus acesta din urmă, reprezintă de asemenea repere ce au început să fie cercetate cu interes în ultimii ani. Demersul nostru se înscrie pe aceeași linie de cercetare și se dorește a fi, nu o abordare exhaustivă a menționatei problematici ci urmărește să evidențieze formele de manifestare ale politicii oficiale de colectivizare și mai ales evoluția măsurilor punitive vizavi de dușmanul clasei muncitoare, într-o zonă a județului Mehedinți, cunoscută pentru potențialul agricol și pentru miza majoră pe care a deținut-o în anii de început ai cooperativizării agriculturii.

Din perspectivă istoriografică, la începutul anilor 1990 procesul de colectivizare a agriculturii s-a bucurat de atenția unor cercetători precum Dumitru Șandru¹, Octavian Roske, Dan Cătănuș², care au demarat o acțiune de analiză asupra arhivelor din instituțiile centrale, ele conținând date esențiale și revelatoare asupra dimensiunilor reale ale colectivizării. Dennis Deletant³, Katherine Verdery⁴, Vladimir Tismăneanu⁵, Stelian Tănase⁶, Victor Frunză⁷, Robert Levy⁸ sau Lavinia Betea⁹ s-au raliat efortului de sondarea a resorturilor represive ale regimului

¹ D. ȘANDRU, *Reforma agrară din 1945 în România*, Institutul Național Pentru Studiul Totalitarismului, București, 2000.

² O. ROSKE, D. CĂTĂNUȘ, *Colectivizarea agriculturii. Modelul sovietic*, în „Arhivele Totalitarismului”, Anul III, Nr. 3, 1994, pp. 54-69. (În continuare se va cita AT); Idem, *Colectivizarea agriculturii. Mijloace de supraveghere*, în AT, Anul III, Nr.3, 1994, pp. 184-203. Sub acest titlu, cei doi cercetători dezvăluie de-a lungul mai multor numere din prestigioasa revistă, metodele prin care organele securității au urmărit sistematic elementele ostile colectivizării, chiaburii; documentele, (sinteze ale Ministerului Afacerilor Interne), surprind starea de spirit din satul românesc vizavi de practicile promovate de reprezentanții puterii populare atât pentru identificarea și neutralizarea dușmanului de clasă dar și pentru intensificarea procesului de comasarea pământurilor în cadrul întovărășirilor sau gospodăriilor colective.

³ D. DELETANT, *România sub regimul comunist*, Fundația Academia Civică, București, 1997; Idem, *Teroarea comunistă în România. Gheorghiu-Dej și statul polițienesc*, Editura Polirom, Iași, 2001.

⁴ Katherine VERDERY, *Centuries of Political, Economic and Ethnic Change*, University of California Press, 1983.

⁵ VI. TISMĂNEANU, *Fantoma lui Gheorghiu-Dej*, Editura Univers, București, 1995; Idem, *Arheologia Terorii*, Ed. Alfa, București, 1998; Idem, *Stalinism pentru eternitate*, Editura Polirom, Iași, 2005.

⁶ S. TĂNASE, *Elite și societate. Guvernarea Gheorghiu-Dej*, Editura Humanitas, București, 1998.

⁷ V. FRUNZĂ, *Istoria stalinismului în România*, Editura Humanitas, 1990; Idem, *Istoria comunismului în România*, Editura Victor Frunză, București, 1998.

⁸ R. LEVY, *Gloria și decăderea Anei Pauker*, Editura Polirom, Iași, 2002.

Dej, vorbind în acest context și despre măsurile pe care nomenclatura le-a adoptat față de cei indezirabili cursului general de transformare a societății și economiei românești. În a doua jumătate a anilor 90 s-au creat noi instrumente de cercetare a procesului de cooperativizare a agriculturii, este reevaluată importanța istoriei orale în timp ce noi și noi arhive se deschid. Smaranda Vultur¹⁰, Alina Mungiu și Gerard Althabe¹¹ sau Aurora Liiceanu¹² au propus incursiuni în istoria unor comunități rurale sub forma unor studii de caz exemplare, atât sub raport metodologic dar și al informației istorice sintetizate, obținute ca urmare a abordării transdisciplinare ce a presupus instrumentarea cunoștințelor de sociologie, statistică și nu în ultimul rând psihologie socială. Cercetători tineri precum Dorin Dobrințu¹³, Constantin Iordachi, Virgiliu Țărău¹⁴ sau Puiu Lățeșu s-au impus în ultima vreme prin analiza nu doar pozitivistă și strict factologică a fenomenului colectivizării ci și prin explorarea unor dimensiuni noi, sociologice, literare (creațiile epocii cu veleități literare dar mai ales cu un puternic substrat propagandistic) sau cele care se identifică în sfera istoriei mentalităților colective, reușind să sondeze cu succes imaginarul colectiv construit direct proporțional cu evoluția și formele de manifestare ale fenomenului concertat de socializare a satului tradițional. Pentru o abordare comparativă a procesului de cooperativizare a agriculturii în contextul global al regimurilor comuniste din Europa Centrală și de Sud-Est, propunem lucrările lui Jean François Soulet¹⁵ și Adrian Pop¹⁶.

Pentru a putea introduce conceptul luptei de clasă la sate, comuniștii au venit cu o împărțire artificială a țăranilor pe categorii. Plecând de la statisticile organizate după criteriile luptei de clasă, în România se înregistrau 5,7% țărani săraci, țărani mijlocași 34%, chiaburi 5,5%. Această distincție avea la bază suprafața agricolă deținută și pornea de la statisticile întocmite în toamna lui 1948 considerându-se că cei care dețineau până la 5 ha erau țărani săraci, mijlocași cei cu suprafețe între 5 și 20 ha, iar chiaburii cei ce dețineau peste 50 ha. Era o distincție formală necesară doar pentru a putea scinda lumea satului, ruperea legăturilor tradiționale, polarizarea lumii rurale prin desemnarea ca dușman universal a chiaburului și a acoliților săi. Că nu s-a ținut cont strict de quantumul proprietății, o demonstrează tabelele cu situația funciară a multor chiaburi din Vânju Mare care fuseseră astfel catalogați, deși unii dintre ei aveau mai puțin de 5 ha teren arabil. Faptul deținerii unor utilaje agricole era un alt reper pentru includerea într-o astfel de categorie.

Termenul de *chiabur* avea mai curând o conotație politică și ideologică, decât economică, chiaburul fiind tot țăran dar mai gospodar, mai eficient decât alții¹⁷. Însuși Gheorghiu-Dej recunoștea, în discursurile sale publice, importanța și prestigiul de care se bucura chiaburul la nivelul comunității rurale exercitând o reală influență asupra țăranilor prin prisma statutului de bun gospodar prin care era perceput de consăteni.

Țăranul pe care comuniștii îl considerau chiabur, era un lider economic dublat adesea și de unul spiritual (dacă ne gândim la numeroșii preoți și învățători propulsați în această categorie) ce se bucura de respectul perpetuu al comunității, nici o schimbare reală la nivelul colectivității nefiind derulată în afara implicării așa-zișilor chiaburi „exploatatori și retrograzi”¹⁸. Într-un limbaj deficitar din punct de vedere gramatical, Gheorghiu-Dej găsea că „chiaburimea satelor e un tip cu totul deosebit care și-a întocmit gospodăria asudând, exploatănd și speculând un tip care nu se deosebește prea mult de țăranimea mijlocașă tocmai datorită faptului că muncesc”¹⁹. Imaginarul comunist se potența permanent prin achiziționarea și ilustrarea unor repetabile comploturi ale dușmanului de clasă, ale cărui prezențe în peisajul rural românesc sunt anatimizate de propagandă printr-un limbaj care devine permeabil la formule menite să exacerbeze și să înspăimânte²⁰. Puritatea ideologică a țăranimii sau procesul de ideologizare a unei bune părți a acesteia erau în pericol de a se contamina de

⁹ Lavinia BETA, *Maurer și lumea de ieri. Mărturii despre stalinizarea României*, Editura Ioan Slavici, Arad, 1995; Eadem, *Lucrețiu Pătrășcanu. Moartea unui lider comunist*, Editura Humanitas, București, 2001

¹⁰ Smaranda VULTUR, *Istorie trăită, istorie povestită. Deportarea în Bărăgan 1951-1956*, Editura Amarcord, Timișoara, 1995

¹¹ Alina MUNGIU PIPPIDI, Gerard Althabe, *Secera și buldozerul*, Editura Polirom, Iași, 2002.

¹² Aurora LIICEANU, *Nici alb, nici negru. Radiografia unui sat românesc: 1948-1989*, Editura Nemira, București, 2000.

¹³ D. DOBRINȚU, C. IORDACHI, (editori), *Țăranimea și puterea. Procesul de colectivizare a agriculturii în România 1949-1962*, Editura Polirom, Iași, 2005; Idem, *Colectivizarea, cote și revolte țărănești în nord-vestul României (1949)*, în „Anuarul Institutului Român de Istorie Recentă”, volumul 1, 2002

¹⁴ V. ȚĂRĂU, *Colectivizarea agriculturii în România. Aspecte legislative, 1949-1962*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2000.

¹⁵ J.F. SOULET, *Istoria comparată a statelor comuniste*, Editura Polirom, Iași, 1998

¹⁶ A. POP, *Tentația tranziției. O istorie a prăbușirii comunismului în Europa de Est*, Editura Corint, București, 2002.

¹⁷ O. ROSKE, D. CĂTĂNUȘ, *Colectivizarea agriculturii în România 1949-1953*, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, București, 2003.

¹⁸ Mulți dintre cei care în anii regimului de „democrație populară” vor avea de îndurat rechizitoriile teribile ale autorităților comuniste din postura dușmanilor de clasă, erau învățători sau preoți dar și exponenți ai unor familii înstărite ce contribuieră decisiv la dezvoltarea socio-economică și spirituală a satelor promovând soluții progresiste de modernizare în lumea rurală.

¹⁹ Gh. GHEORGHIU-DEJ, *Ajutorarea gospodăriilor sărace și mijlocașe în Articole și cuvântări*, Editura de Stat pentru Literatură Politică, București, 1953, p. 302.

²⁰ P. CERNAT, I. MANOLESCU, A. MITCHIEVICI, I. STANOMIR, *Explorări în comunismul românesc*, vol. I, Editura Polirom, Iași, 2005, pp. 115-120.

zvonistica reacționară lansată de dușmanul țăranelor săraci și al partidului chiaburului. Infiltrat în nucleele gospodăriilor în curs de constituire sau chiar dintr-o poziție exterioară, exponentul „lumii vechi” își apără cu tenacitate interesele dăunătoare mării mase²¹. Abundente sunt relatările rapoartelor de observație ale agitatorilor, preluate de documente dar și producțiile cu caracter propagandistic ale vremii. Un articol din 1949 apărut în cotidianul „Scânteia” prezenta câteva tipologii de acțiune ale exploatatorului identificând în același timp un interminabil „jaf” la care țărani săraci erau supuși. În aceste condiții singurele metode de luptă, care se justificau și din punct de vedere ideologic, erau acelea care se inspirau din violența practicilor bolșevice în raport cu inamicul politicii de supunere a satului²².

Din această perspectivă politica regimului la sate era aceea de a scoate țărănimea săracă și mijlocașă de sub influența economică a chiaburimii. Tocmai de aceea la Plenara din 3-5 martie 1949 Gheorghiu-Dej declara deschisă lupta contra chiaburimii, mai întâi prin izolarea acestei clase: „Ceea ce ne propunem astăzi în munca noastră la țară este pe de o parte îngrădirea creșterii elementelor capitaliste și a posibilității de exploatare a țărănimii sărace de către chiaburime”²³. Concomitent, liderul P.M.R. cere tuturor organismelor de propagandă și în special presei și responsabililor cu propaganda din teritoriu să întetească lupta de clasă mediatizând pe de o parte realizările colectiviste, iar pe de altă parte să demaște neîncetat „uneltirile josnice ale chiaburimii”²⁴.

Din punct de vedere administrativ, Sfaturile Populare aflate în subordinea lui Teohari Georgescu, ministrul Afacerilor Interne, urmau să se ocupe de identificarea chiaburilor pe plan local. În Raportul pe care Dej îl prezentase la Plenară, termenii în funcție de care se va face identificarea au fost destul de vag prezentați; urma să se țină cont de cât pământ posedă chiaburul, de calitatea lui, de alte mijloace de exploatare. Aceste criterii nu au fost suficiente, din teritoriu sosind permanent rapoarte care solicitau lămuriri suplimentare. Ambiguitatea comportată de stabilirea diferențierilor dintre chiaburi și mijlocași a lăsat loc de numeroase abuzuri. Chiar Gheorghiu-Dej afirma că: „unii tovarăși confundă în munca lor la țară gospodăria mijlocașă cu cea chiaburească, mijlocașul cu chiaburul”²⁵.

Analizând structura de clasă a economiei agricole, grupurile sociale ale satului, relațiile de clasă în mediul rural, Dej a elaborat criteriile generale de departajare a țărănimii și a altor proprietari în categoriile de săraci, mijlocași, chiaburi: „dacă are pământ, cât pământ posedă, în ce regiuni se află pământul, dacă mai posedă și alte mijloace de producție, cât și ce fel de mijloace, cât produce, cât aduce din producția sa pe piață, dacă este exploatator”²⁶. Trei ani mai târziu, în aprilie 1952, după ce se produsese deja sute de abuzuri, Dej se prezintă printr-un discurs la fel de irelevant și ambiguu: „Problema definirii nu a constituit obiect de preocupare nici după Plenara din martie. Am putea spune că au fost lăsate organizațiile de partid să aleagă și din această cauză s-au produs o serie de neajunsuri”²⁵.

Sarcina stabilirii familiilor sau persoanelor ce trebuiau să facă parte din cele trei categorii, săraci, mijlocași și chiaburi, a fost încredințată puterii locale: președintelui, vicepreședintelui și secretarului Sfatului Popular, secretarului organizației de bază a P.M.R. etc. Încadrarea în categoria chiaburilor a reprezentat o pârghie abil folosită de autoritățile locale. Frecvente au fost și exemplele când hazardul de a nu fi în grația autorităților a plasat aprioric pe oponenți în categoria chiaburi. Este categoria chiaburilor Ion Cojocaru și Lascu Ion din Vânu Mare care afirmă că „au fost categorisiți chiaburi din ură personală a președintelui Sfatului Popular”²⁶.

Listele întocmite de Comitetele Provizorii sau de Sfaturile Populare au grupat toate persoanele indezirabile, indiferent de suprafața proprietății. Pe toată durata desfășurării procesului de colectivizare, etichetarea socială a rămas un privilegiu exclusiv al autorităților locale, în timp ce comisiile de verificare au practicat un subiectivism alimentat adesea și de deteriorarea precedentă a relațiilor interpersonale de la nivelul comunităților rurale. În condițiile inexistenței unui set de măsuri concrete cu care să se opereze în acest spațiu, autorităților locale le-a fost lăsată decizia finală, astfel că efectele au fost dintre cele mai nocive. Stenograma ședinței Biroului Organizatoric al P.M.R. întrunit în 21 aprilie 1952 pentru stabilirea indicilor de bază pentru stabilirea chiaburilor păstrează același grad ridicat de ambiguitate denotând imposibilitatea lui

²¹ Arhivele Naționale ale României. Direcția Județeană Mehedinți, Fond PCR Mehedinți, Dos. Nr. 12, 1949, f. 10. În continuare se va cita ANRDJM.

²² *Muncitorii agricoli, organizați în sindicate, luptă împotriva jafului și exploatării chiaburești*, în „Scânteia”, Anul XVIII, Nr. 1393, p. 3.

²³ Gh. GHEORGHIU-DEJ, *Lupta Partidului pentru desăvârșirea revoluției burghezo-democratice în Articole și cuvântări*, Editura de Stat pentru Literatură Politică, București, 1955, pp. 199-203. Dej raționează în continuare afirmând că starea de înapoiere cruntă existentă în agricultura națională se datorează tocmai îndelungatei exploatări a celor săraci de către marea moșierime și aliații ei, chiaburii, care împreună au forțat țăranelor să rămână în acea stare de înapoiere ce făcea posibilă dependența necondiționată față de chiaburi.

²⁴ „Scânteia”, Anul XVIII, Nr. 234, 1949, p. 2. Articolul citează afirmațiile ministrului de Interne Teohari Georgescu care solicita vehement organelor Ministerului Afacerilor Interne să nu precupețească nici un efort în a identifica, urmări și anihila elementele chiaburești.

²⁵ „Scânteia”, Anul XVIII, Nr. 1393, 1949, p. 3.

²⁶ ANRDJM, Fond Raion Vânu Mare, Secția Politică, Dos. Nr. 13, 1952-1959, f. 77. Sunt frecvente acuzele la nivelul documentelor de partid vizavi de unele dispute nestinse între așa ziii chiaburi și exponenții puterii populare care, odată ajunși la putere, își folosesc statutul privilegiat pentru ași rezolva frustrările personale.

Dej și a celorlalți membri din Biroul Organizatoric de a stabili un consens asupra unor repere ferme de clasare a chiaburilor. Din discuții a reieșit că preoții și învățătorii sunt în situația cea mai apropiată de a fi catalogați aprioric chiaburi chiar în momentul când autoritățile locale considerau că influența lor în rândul maselor devenea suspectă. În spatele șabloanelor propagandei și ale documentelor de partid, realitatea era extrem de îngrijorătoare pentru responsabili cu cooperativizarea, aceștia constatând o totală lipsă de interes față de modelul colectivist în rândurile elitei satelor, preoții și învățătorii fiind frecvent aceia care nu se lăsau seduși de un model socio-economic alogen ce presupunea înstrăinarea proprietății și pauperizarea familiei țărănești.

Cât privește pe învățătorii instigatori, un raport la nivelul raionului datat din aprilie 1949, afirma că sunt mulți învățători chiaburi, legionari, care sunt totodată și „colportori” de zvonuri acționând împotriva regimului prin „cozile lor de topor”²⁷. Sunt notabile, în acest sens, cazurile a doi chiaburi, Titea Ion din comuna Bălăcița, intrat în conflict cu autoritățile pentru că a îndrăznit să le vorbească țăranilor despre mizeria cruntă existentă în colhozurile din Rusia, și cazul comunei Stignița, unde învățătorul Tănăsescu Dumitru îndeamnă pe cursanții Școlii de Agitație din comună să nu participe la cursuri²⁸. Acuzațiile se îndreaptă și spre alte cadre didactice chiabure acuzate de a se fi ocupat în școli cu prioritate de copii chiaburilor, minimalizând educația copiilor de țărani săraci. Din această perspectivă, înzestrările cu terenuri arabile pentru gospodăriile agricole în formare sau deja inaugurate, s-au realizat prin așa-zise „cesiuni benevole” din partea a numeroși învățători din raion, care, pentru a scăpa de interminabilele presiuni la care erau supuși din partea instituțiilor comunale, renunțau la cele câteva hectare de pământ pe care le dețineau. Un raport economic al GAC Bălăcița din 1950 informează că patrimoniul gospodăriei a putut fi extins doar prin cedările benevole ale celor trei învățători din comună, între familiile acestora și chiaburul Constantin Protopopescu existând legături de rudenie. Este indirect sugerată ideea de exploatare din partea unei părți a intelectualității satului, incriminată ca neprogresistă și în strânsă legătură cu reacțiunea²⁹. La fel de precară se prezintă situația preoților din raion catalogați de la bun început reacționari și chiaburi datorită „influenței mistice” pe care o exercită asupra maselor. Proprietatea preoților asupra pământului bisericii era dovadă insurmontabilă a esenței de exploatare a acestora. Astfel, cetățeanul sărac D. Tincă din comuna Broscari demască pe preotul chiabur D. Anghelescu și pe dascălul Constantin Tănăsescu, ambii exploatănd prin posesia a 5 ha de pământ¹¹. Pretinsa solidarizare a sărăcimii cu agenții regimului și cu responsabilii colectivizării devine o temă extrem de invocată în documentele epocii, într-o perioadă în care partidul se legitima și încerca să-și găsească aliați.

Aceiași chiaburi sunt catalogați în documente drept instrumente fidele ale titoismului în satele din raion aflate la granița cu Iugoslavia; a fost pretextul care a concentrat suficiente motive pentru ca cei incriminați să fie aspru penalizați³⁰. Tito abandonase politica de cooperativizare constatând aderența scăzută a populației față de modelul cooperatist impus de URSS³¹, deși anterior comuniștii iugoslavi demaraseră acțiunea de colectivizare urmând întocmai directivele lui Stalin³². Gheorghiu-Dej se încapățâna să persiste în cadrele aceleiași politici nocive, de devalizare a satului românesc, deși nocivitatea modelului stalinist se verificase încă din primele momente ale implementării sale în realitățile satului românesc. Este izbitoare

²⁷ ANRDJM, Fond PCR Mehedinți, Secția Agitație și Propaganda, Dos. Nr. 9, 1949, f. 12.

²⁸ *Ibidem*, Dos. Nr. 8, 1951, f. 74. Mulți dintre reprezentanții intelectualității rurale, preoții, învățătorii, profesorii, sunt catalogați legionari sau chiaburi pe măsură ce opoziția lor față de politica de cooperativizare crește.

²⁹ ANRDJM, Fond Raion Vânu Mare, Dos. Nr. 46, 1950, ff. 25, 26.

³⁰ Propaganda comunistă se lansează în a sublinia la fiecare pas pericolul extrem reprezentat de acțiunile distructive ale chiaburilor; ele variază, de la neachitarea cotelor, zvonuri calomnioase, până la uciderea activiștilor comuniști. Fabrica de mituri a comuniștilor creează chiar o tipologie de erou, victimă a uneltirilor chiaburești: Lazăr de la Rusca, un notoriu agent comunist, ucis de anticomuniștii din munții Banatului. Destinul său, sacrificat pe altarul idealului comunist, se metamorfozează într-un simbol al luptei de clasă pentru decimarea ultimelor rămășițe ale așa-zisei exploatare de la sate. Nici la acest nivel al propagandei comuniștii români nu au fost originali, preluând tipare ale unor astfel de martiri sovietici răpuși de culaci. Exemplar în acest sens este Pavlik Morozov, un tânăr bolșevic asemenea lui Lazăr din Rusca și el ucis la o vârstă a idealurilor, educat în spiritul comunist al urii de clasă. În plină campanie de deculacizare, Pavlik cade răpus de un grup de reacționari devenind automat un reper pentru capacitatea de jertfă și devoțiune față de partid.

³¹ J. ALLCOOCK, *Explaining Yugoslavia*, University of Bradford, 2000, pp. 130-133. Pentru a observa resorturile psihologice instrumentate de propaganda comunistă în acțiunea de detectare a titoiștilor din Banat și Oltenia de Vest, vezi Smaranda VULTUR, *Istorie trăită, Istorie povestită. Deportarea în Bărăgan 1951-1956*, Editura Amarcord, Timișoara, 1997. Presa românească de la debutul anilor '50 frapează prin limbajul agresiv promovat față de țara vecină Iugoslavia, unde, conform discursului oficial, regimul politic al lui Iosif Broz Tito, ostil lui Stalin, nu era altceva decât o bandă de ucigași, călăi ai poporului iugoslav, total aserviți imperialismului american. Imaginarul creat de presa comunistă, mistificând realitățile socio-politice iugoslave, induce ideea unui adevărat infern patronat de Tito. Constantin Agiu, președintele Cooperației Naționale de Consum, considera în 1952 că Iugoslavia lui Tito, nu este nimic altceva decât un fief al chiaburilor care domină agricultura și împing exploatarea la cote paroxistice, vezi „Scântea”, Anul XXI, Nr. 2254, 1952, p. 1. Pentru dimensiunea ideologică a problematicei vezi „Lupta de clasă”, Nr. 8, 1951.

³² *Ibidem*, p. 136.

similitudinea dintre practica lui Stalin în materie de agricultură și atitudinea lui Gheorghiu-Dej la jumătatea anilor 50 în același domeniu. Dictatorul de la Kremlin demarase în 1928 o politică de exterminarea a culacilor, „deculacizare” într-o a doua decadă a colectivizării; el reevalua intransigența revoluționară pe care Lenin o manifestase față de adversarii regimului bolșevic în anii de debut ai acestuia³³. Prin intermediul propagandei, liderul PMR reitera valențele unei practici și ale unui discurs identic cu modelul sovietic, axate pe demascarea și combaterea criminalilor imperialiști sau titoiști, după caz titoiști, autori ai unor crime împotriva economiei naționale. Din această perspectivă, instructajele trimise agitatorilor la sate solicitau instrumentarea unor campanii menite să demaște pe de-o parte acțiunile subversive ale partizanilor lui Tito de la sate, chiaburii, iar pe de alta să popularizeze agresiv „succesele țărilor din lagărului păcii”³⁴. În aceste condiții o potențială filiație cu acțiunile războinice ale agenților titoiști reprezenta o culpă extrem de gravă care putea propulsa pe cel incriminat în sfera justiției populare. Exploatarea brațelor de muncă străine, posesiunea unor instalații pentru fabricat alcoolul, angrenajele tehnice pentru treierat sau pur și simplu eticheta de exploatator aplicată arbitrar, în virtutea unor răfuieli personale, reprezentau suficiente temeuri pentru a-i propulsa pe cei incriminați în rândurile dușmanilor poporului. Abundența cererilor de deschiaburire înregistrată după 1956 în Raionul Vînju Mare dar mai ales nesoluționarea lor sunt dovezi că problema așa-zisei exploatare în sudul Olteniei rămânea o problemă deschisă³⁵. Din limbajul documentelor se recuperează o conduită dură vizavi de aceia care mai posedă încă putere economică, deci capacitate de exploatare. În realitate, în cele mai multe cazuri capacitatea de exploatare invocată de documente se rezuma doar la 2, 3 hectare, pământ de o fertilitate diminuată ce nu mai putea constitui un real instrument de exploatare³⁶.

Insistând încă asupra modelului sovietic raportat la tratamentul ce trebuia aplicat chiaburilor, diseminăm încă o similitudine frapantă între discursul și acțiunea stalinistă și cea a liderului PMR, Gheorghiu Dej. O decizie din 1929 a Biroului Politic al PCUS stabilea măsuri imediate în legătură cu impunerea prin abuzare a culacilor la achitarea obligațiilor restante către stat; Stalin își dădea acordul asupra exterminării fizice a celor care încă mai persistau în opoziția lor în a-și achita cotele către stat. Singura vinovată de acțiunile subversive ale reminiscentelor clasei exploatatoare era gruparea deviaționistă Troțki - Buharin care încurajase opoziția față de regim a culacilor³⁷. În aceeași manieră, Gheorghiu-Dej lansa ofensiva finală asupra chiaburilor la sfârșitul anului 1956, solicitând vigilență maximă vizavi de manifestările dușmănoase față de cooperativizare. Aidoma atitudinii lui Stalin din anii '20, Dej agreea măsurile punitive extreme față de acei care, prin conduita lor, fie sabotează economia națională, (prin nepredarea cotelor) fie obstrucționează campania înființării de noi gospodării colective. Culpabili pentru carențele grave ale procesului de colectivizare erau Ana Pauker, Vasile Luca și Teohari Geogescu, deviaționiștii asupra cărora se orientează anatemele lui Dej.

Emiterea oricărui comentariu ostil la adresa politicii de colectivizare sau a responsabililor ei putea fi o cauză substanțială a trecerii țăranilor la categoria chiaburi. De fapt, cei mai mari „colportori de zvonuri” sunt chiaburii care caută, conform discursului oficial să compromită eforturile P.M.R. de a construi socialismul la sate. Pe aceeași linie a preoților instigatori, invocăm exemplul familiei preotului Zăvădescu din comuna Vănjuleț considerată instigatoare periculoasă la adresa regimului de democrație populară, ostilă autorităților. De asemeni, agitatorii au combătut zvonurile nocive lansate de chiaburul Cotârță Aristică din plasa Bălăceua vizavi de amenințările acestuia din urmă cu privire la venirea americanilor³⁸.

Președinții Sfaturilor Populare și instructorii P.M.R. au continuat la nivel de comune să fabrice noi motivații pentru alimentarea permanentă a listelor de chiaburi. Astfel, față de orice demers care însemna prosperitate, comuniștii au manifestat aversiune, catalogându-l pe întreprinzătorul particular drept exploatator. Simpla posesie a unui atelier de fierărie putea reprezenta o cauză gravă în ceea ce privește obținerea de foloase prin speculă și spoliere a țăranilor săraci. Astfel a fost cazul locuitorului Meilă Teodor din comuna Corlățel care, deși posedă doar 2,25 ha teren mai avea și un atelier de fierărie ceea ce presupunea

³³ S.J. Lee, *Stalin and the Soviet Union*, Routledge UK, 1999, pp. 7-10.

³⁴ ANRDJM, Fond PCR Mehedinți, Secția Propaganda și Agitație, Dos. Nr. 12/1952, f. 7.

³⁵ ANRDJM, Fond Raion Vînju Mare, Dos. Nr. 19/1957-1958, f. 256. Relevant în ceea ce privește atitudinea față de chiaburii cu state vechi pe listele Sfaturilor Populare, este exemplul chiaburului Tobă Dănilă din comuna Devesel care cumula o multitudine de acuze printre care acelea de sabotor, colportor de zvonuri și titoist. Acesta figurează pe listele cu chiaburi încă din 1949 și va continua să figureze chiar și după 1960 deși capacitatea sa de exploatator dispăruse. Propagandiștii locali îl oferă ca exemplu al intransigenței revoluționare a PMR ce nu tolerează și mai ales, nu uită și nu iartă dușmanul de clasă.

³⁶ *Ibidem*, f 258.

³⁷ S.J. LEE, *op.cit.*, p153. Pentru aceeași problematică a rezistenței chiaburești și a practicii bolșevicilor vezi și Ph. BOOBYER, *The Stalin Era*, Routledge (UK), 2000, pp. 153-155; R. SAKWA, *The Rise and Fall of the Soviet Union, 1917-1991*, Routledge (UK), 1999, pp. 180-183; J. HUGHES, *Stalin, Siberia and the Crisis of New Economic Policy*, Cambridge University Press, 1991, pp. 144-150; Sarah DAVIES, *Popular Opinion in Stalin's Russia*, Cambridge University Press, 1997, pp. 2; 49.

³⁸ ANRDJM, Fond Raion Vînju Mare, Secția Propagandă, Dos. Nr.20, 1956, f. 186.

deținerea unui mijloc de exploatare, fapt care a atras după sine menținerea sa în categoria chiabur. În aceeași situație s-a aflat și țăranul Vulcanii Gheorghe din comuna Poroina Mare care posedă un motor ce acționa o moară ce a determinat pe membrii Comisiei Comitetului Executiv al Sfatului Popular să decidă menținerea lui pe mai departe în categoria chiaburi.

Vehement condamnată era inițiativa particulară a cărei finalitate era obținerea de profit, între caracterizările hazardate circumscrise celor catalogați chiaburi invocăm și situația în care mulți dintre țăranii care se găseau într-o astfel de postură se ocupaseră anterior cu activități comerciale, lucrative. O culpă majoră în viziunea autorităților era tocmai aceea de a fi deținut magazin sau prăvălie. Astfel, acuzația de exploatare devenea cât se poate de serioasă pentru acest tip de proprietari, mulți suferind consecințele situației lor economice pe care o deținuseră înainte de cel de-al Doilea Război Mondial. Succinta și vehementa caracterizare a chiaburului Țânțaru Mihai indica faptul că acesta „fusesse în legătură cu marii negustori, iar în comună, datorită abundenței de mărfuri care se găseau în prăvălia sa a fost catalogat drept al doilea chiabur”³⁹. Într-o situație asemănătoare se găsea și „exploatorul” Marghescu Petre din comuna Poroina Mare, care în 1956 era catalogat chiabur în virtutea faptului de a fi deținut mult timp prăvălie și pentru că nu-și muncește pământul cu brațe proprii¹⁵. Trecutul „încărcat” al unor locuitori ai satului (foști primari, funcționari superiori, adepți ai partidelor democratice, legionari) a constituit în multe cazuri premisa decisivă în funcție de care se realiza o trecere apriorică a unor familii țărănești la categoria chiaburi. În această situație nedorită se găsea chiaburul Ion Cojocaru, catalogat astfel: „fost legionar, șef de cuib, fost ajutor de primar, fost cu legionarii, având 6 familii de chiaburi înrudite cu el, fiind dislocate”⁴⁰. Filiația cu alte familii de chiaburi, precum și un trecut politic compromis reprezentau fapte grave care, în noile realități politice, întunecau orizontul unor astfel de familii.

Reluarea colectivizării agriculturii în ritm accelerat corespundea unui scenariu îndelung pregătit de autorități începând cu ultima parte a anului 1956 și care presupunea o creștere a presiunii fiscale și administrative asupra gospodăriilor țărănești. În contextul existenței unei opoziții, responsabilii cu politica de colectivizare fabricau numaidecât un motiv al cărui conținut este ușor de intuit. Armatele de activiști de partid trebuiau să justifice în scurt timp față de superiorii lor cifre înaintate în ceea ce privește dinamica aderenților la gospodăriile colective indiferent de numărul victimelor pe care dinamica le presupunea. Autoritățile de la nivel local erau anunțate că era permisă confiscarea pământurilor celor mai ticăloși chiaburi din fiecare sat al raionului. Era din ce în ce mai intens vehiculată ideea că eșecul politicii de înființare a unor noi gospodării se datora uneltirilor chiaburești. Era revalorizată în realitate o retorică de esență stalinistă consacrată deja la debutul anilor '50 de discursul oficial⁴¹. Acuzațiile de sabotaj în raport cu politica de colectare, sustragerea de la achitarea împovărătoarelor obligații față de stat sau instigarea la nesupunere încep să abunde în rapoartele politice sau în presa vremii⁴². Era reiterat pericolul influenței nocive pe care chiaburii o exercitau asupra comunității, reușind adesea să determine pe colectiviztii cinstiți să nu-și respecte nici măcar ei obligațiile către stat⁴³.

Mulți dintre cei plasați în această categorie damnată erau descendenți din părinți chiaburi, fii și fiice de preoți a căror unică vină era aceea de a fi aparținut unor astfel de familii. În aceeași măsură, conjunctura nefericită de a avea în familie „dislocați” fie în 1949 sau în 1951 reprezenta o sursă permanentă de instabilitate și de nesiguranță psihică, oricând, în virtutea acestor culpe fabricate grosolan activiștii de partid puteau recupera noi chiaburi din rândul acestor familii ostracizate. Cu o astfel de realitate indezirabilă s-a confruntat chiabura Ilinoiu Virginia din comuna Scăpau, raion Vânu Mare, catalogată astfel încă din 1949 care, deși nu deținea nici un mijloc de exploatare era inexplicabil menținută la categoria chiaburi, acuze ce-i erau aduse ținând cont de originea socială nesănătoasă: „tatăl și mama chiaburi, fiică de popă, 3 familii de dislocați”⁴⁴.

O altă motivație des invocată și extrem de gravă era exploatarea muncii altora, interpretarea ei de către autorități fiind însă extrem de permisivă ceea ce a dus la plasarea ei chiar în mijlocul formelor de

³⁹ *Ibidem*, f. 75.

⁴⁰ *Ibidem*, Dos. Nr. 13, f. 73; D. ANDRECA, *Arhiva Groazei, Drumuri în întuneric (vol. I)*, Editura Antim, Craiova, 2002, pp. 287-289. Relatările unor supraviețuitori ai deportării în Bărgan ca urmare a propulsării lor în categoria chiaburi, surprind atmosfera de teroare ce domina realitățile anilor '50, când orice activitate lucrativă era considerată neconformă cu normele ideologice oficiale și constituia un temei suficient pentru a-i plasa pe țăranii întreprinzători în categoria dușmanilor de clasă. De asemenea refuzul de colaborare cu autoritățile sau consecvența de a nu te fi lăsat sedus de avansurile ideologiei reprezintă alte motivații pentru care individul putea deveni peste noapte ostil puterii populare.

⁴¹ Gh. GHEORGHIU-DEJ, *Cuvântare rostită la consfătuirea frunțașilor în agricultură, 1 martie 1955*, în *Articole și cuvântări*, Editura de Stat pentru Literatură Politică, București, 1955, pp. 763-767.

⁴² ANRDJM, Fond Sfatul Popular Vânu Mare, Dos. Nr. 6/1956, f. 1.

⁴³ *Ibidem*, ff. 2,3.

⁴⁴ *Ibidem*, 73.

solidaritate a membrilor comunităților rurale, orice ajutor în muncă solicitat rudelor sau vecinilor fiind privit cu maximă susceptibilitate și nu de puține ori transformat în acuze la „dosarul de chiabur”. Astfel de demersuri nu țineau însă cont de realitatea satului, de tradițiile în muncă de sute de ani ale țăranilor. Mulți chiaburi din satele raionului, înaintați în vârstă, se aflau în incapacitatea de a-și valorifica propriile terenuri și din motive de bătrânețe sau de boală făceau apel la alți membri ai comunității. Sprijinul solicitat a fost interpretat în mod diferit de autorități care l-au identificat cu exploatarea tocmai pentru a crea „capete de acuzare” acelor țărani indezirabili ai regimului. Amintim exemplul țăranului Bora Ștefan din comuna Bălăcița, raion Vânu Mare, catalogat chiabur întrucât în gospodăria sa sunt două persoane incapabile de muncă, iar cele 7 ha de pământ sunt exploatare cu brațe străine. La fel de bine, absența exploatării forțelor de muncă din afara gospodăriei putea constitui un criteriu formal acceptat și invocat pentru declasificarea celor incriminați⁴⁵. Este știut faptul că țăranii bogați, datorită unui număr mai mare de hectare de teren arabil au apelat la ajutoare din afara propriei lor gospodării; noile realități dinamitează relațiile socio-economice tradiționale și conferă dimensiuni ideologice unui astfel de sprijin la care așa-zișii chiaburi făcuseră apel, înzestrându-le cu valențele exploatării omului de către om. Acum cei înstăriți erau nevoiți să reevalueze propria conduită, să accepte autocritica dar să nu înceteze să se disculpe, punând într-o nouă lumină relațiile sociale. Familiile de chiaburi au încercat permanent să modifice, cu acordul autorităților și prin mijlocirea acestora, statutul de chiabur.

Procedura etichetării a favorizat abuzul de putere. Chiar și Gheorghe Gheorghiu-Dej s-a arătat nemulțumit de „felul în care s-a aplicat linia partidului”⁴⁶, învinuind în 1951 indirect gruparea Pauker de faptul că „unele organizații de partid care au aplicat metode străine de partidul nostru îndepărtând țăranii de gospodăria agricolă colectivă”. Concret, în anul 1951 Ana Pauker a fost învinuită de „încălcarea gravă a liniei politice și a hotărârilor partidului organizând peste capul conducerii de partid o acțiune aventuristă provocatoare fără precedent”; era, de fapt, propria modalitate a lui Gheorghiu-Dej de a izola adversarii politici prin atribuirea unor culpe de care și el în bună măsură se făcea vinovat.

Câteva informații de natură statistică indică faptul că între 1950 și 1953 evoluția numerică a chiaburilor a fost următoarea²¹⁴⁷:

31 decembrie 1950 - se găseau 367.598 familii țărănești la nivelul Regiunii Craiova;
1950 - 43.571 chiaburi: 21.243 familii (5,7% din totalul familiilor țărănești);
1951 - 35.152 chiaburi, 16.152 familii (4,3% din totalul familiilor țărănești);
1952 - 31.226 chiaburi, 14.226 familii (3,8% din totalul familiilor țărănești); -1953 - 29.211 chiaburi, 11.531 familii (3,1% din totalul familiilor țărănești).

Aceste succinte detalii de statistică indică o scădere progresivă a procentelor familiilor de chiaburi în perioada când și legislația ca și atitudinea autorităților față de chiaburi au fost virulente, coincizând cu perioada comunismului de război când lupta de clasă era singura justificare a sacrificării satului românesc.

Desfășurată pe raioane, situația se prezenta astfel la 31 decembrie 1953: raionul Vânu Mare avea în componență 486 de familii fapt care indica o prezență moderată în raport cu alte raioane din regiunea Craiova care depășeau 1000 de familii. Cu toate acestea, criteriile după care s-au făcut încadrările într-o categorie sau alta nu au exprimat nici pe departe rigurozitatea fiecărei situații concrete.

Asupra acestei categorii sociale s-a îndreptat o paletă largă de presiuni sociale, fizice, psihologice și economice, variabile de la un caz la altul dar care cumulate, denotă o tipologie comună pe care, exemplificând, o regăsim nu doar în Vânu Mare ci în toată regiunea Oltenia. Relevante pentru a surprinde momentele și amploarea unor astfel de amenințări sunt reportajele cotidianului oficial „Scânteia” care instrumentează un întreg efort propagandistic pentru denigrarea opozanților politici de colectivizare. Odată catalogat chiabur țăranul se putea aștepta la ce era mai rău. Metodele de persuasiune la care comuniștii apelau puteau merge de la amenințări verbale până la presiuni fizice, apărând chiar și pericolul de a fi eliminat fizic (așa după cum s-a întâmplat la nivel național) în contextul lipsei de receptivitate a chiaburilor la proiectele socio-economice ale autorităților. Cererile numeroase de deschiaburire de la debutul deceniului

⁴⁵ *Ibidem*, f. 188.

⁴⁶ Gh. GHEORGHIU-DEJ, *Cuvântare rostită la Congresul frunțașilor din gospodăriile agricole colective*, în *Articole și cuvântări*, Editura de Stat pentru Literatură Politică, București, 1955, p.628; Al. MOGHIOROȘ, *Întărirea partidului clasei muncitoare, chezașia victoriei clasei muncitoare în România*, în „Scânteia”, Anul XXI, Nr. 2368, 1952, p 2. Continuând pe tonul acuzelor lansate de Gheorghiu-Dej, Alexandru Moghioroș, responsabil de procesul cooperativizării agriculturii pe durata prezenței Anei Pauker la Moscova, considera că aceasta din urmă se făcea responsabilă pentru abaterile grave de la cursul politicii partidului de socializare a agriculturii prin favorizarea chiaburilor în a se sustrage de la achitarea cotelor către stat sau prin a permite pătrunderea lor în segmentele de conducere ale gospodăriilor colective. Realitatea era aceea că și Moghioroș alături de Gheorghiu-Dej se făceau responsabili de abuzuri în aceeași mare măsură deși propaganda căuta prin orice mijloace să oculteze aceste aspecte nu mai puțin adevărate.

⁴⁷ C. AVRAM, *Satul oltean în anii colectivizării*, în „Arhivele Olteniei”, Anul XXIV, Nr. 9, 1994, p 70.

șase al secolului XX, în raionul Vânu Mare, demonstrează situația precară, incertitudinea existențială perpetuă a țăranilor catalogați chiaburi.

Substanțiale în fixarea adevărului asupra acelor evenimente sunt mărturiile fiilor și fiicelor ai căror părinți înduraseră presiuni la limita umanului. Astfel, cei care suportau stigmatul de chiabur sufereau abuzuri fâțișe din partea activiștilor și a responsabililor de partid din comune, care nu de puține ori, uzitând și de funcția deținută se dedau pur și simplu la confiscarea bunurilor materiale ale chiaburilor. Astfel, avem cazul chiaburului Dumitru Budariu din comuna Vânători, raion Vânu Mare, căruia i-a fost confiscată abuziv o cantitate mare de materiale de construcție pentru ridicarea Căminului Cultural al comunei, întrucât chiaburul a persistat în atitudinea sa reticentă față de înscrierea în G. A.C. presiunile au continuat. În aceeași măsură, Sândica Tomescu descrie cum tatăl ei, catalogat chiabur datorită poziției sale social-economice, în comuna Broscari, raion Vânu Mare, a îndurat împreună cu celelalte familii ostracizate o întregă zvonistică orchestrată sistematic de propaganda regimului vizând compromiterea publică și în final anihilarea celor considerați „elemente periculoase”⁴⁸. Cel mai des invocat de autorități era spectrul deportării în Siberia a tuturor dușmanilor regimului. Aceeași supraviețuitoare insistă asupra sentimentului indus, potrivit căruia soarta chiaburilor din sat era deja pecetluită.

Întreținerea terorii psihice era o practică la ordinea zilei, astfel că mulți dintre cei considerați chiaburi și ostili G. A. C.-ului erau hărțuiți neîncetat; nu-și puteau petrece noaptea în propriile lor locuințe, trăind cu frica unei iminente arestări, deportări sau chiar exterminări fizice, devreme ce conduita instigatoare a activiștilor de partid, violența și reacțiile imprevizibile, care puteau merge până la crimă, erau la ordinea zilei. Abuzurile autorităților au mers până acolo încât pentru a-i determina să-și achite cotele sau să intre în G.A.C., activiștii de partid împreună cu miliția efectuau raiduri nocturne intrând în locuințe și confiscând tot ce considerau necesar. În tot acest timp ziarele „Scânteia” și „Scânteia Satelor” dar și ziarele organizațiilor județene de partid prezentau relatări ample cu privire la demascarea și condamnarea chiaburilor subversivi și sabotori, care au cunoscut „mânia populară”⁴⁹.

Sunt repetate aproape obsesiv îndemnulurile la vigilență contra chiaburilor fiind impetuos necesară distincția dintre aceștia și mijlocași. Relevante în acest sens sunt titlurile din vara lui 1950 care reclamă vehement ca „chiaburii să nu fie socotiți mijlocași”, „exploatorii” n-au ce căuta în rândul mijlocașilor. Dincolo de vehemența limbajului, articolele de presă subliniau indirect dificultățile cu care autoritățile responsabile cu colectivizarea se confruntau în implementarea acestei politici de scindare socială artificială

A fi chiabur însemna totodată restrângerea tuturor posibilităților economice. Chiaburimea avea impozitul majorat, cotele duble sau chiar mai mult. Aceasta s-a făcut în numele legislației părtinitoare, dar și în urma hotărârii factorilor locali. Dincolo de obiectivul politic materializat prin „igienizarea” satului de opozanți, etichetarea socială a avut și un scop politic imediat: aplicarea de impozite și cote majorate, de sechestrare și confiscări de bunuri. Sistemul cotelor s-a dovedit a fi o abilă armă politică pentru distrugerea proprietății particulare asupra pământului, a țăranimii proprietare, în general, și a chiaburimii, în special. Din nou, modelul unanim acceptat și practicat a fost cel sovietic.

Partidul Muncitoresc Român a dat o mare importanță acestor colectări urmărind atât constituirea de rezerve de produse necesare orașului și întreținerii armatei de ocupație cât și, mai ales, distrugerii rezistenței țăranimii. Într-un instructaj al Direcției Generale a Securității Poporului din iulie 1950 s-a cerut ca lucrătorii de Securitate să răspundă direct de strângerea cotelor de grâu în magazii rezervate în acest scop⁵⁰. Conform Decretului nr. 131/1952, chiaburii trebuiau urmăriți pentru predarea cotelor în întregime la toate produsele aplicând majorările legale și dispozițiile speciale din decretele de colectare cu privire la chiaburi. În privința chiaburilor, problematica cotelor trebuia să devină o „chestiune de clasă” în sensul unor repetabile majorări ale acestor obligații față de stat pentru chiaburi, astfel încât capacitatea lor de exploatare să fie anihilată, în timp ce țăranilor mijlocași și săraci să li se favorizeze o destindere economică menită să-i apropie progresiv de partid și de politica acestuia la sate. Pe aceeași linie a arbitrariului și abuzului față de chiaburi, Decretul nr. 45/1953 stipula că „gospodăriile chiaburești au de predat cote majorate cu 30%”, iar neprezentarea la termen sau împiedicarea predării cotelor s-a pedepsit conform Decretului nr. 183/1449⁵¹. Circulara nr. 17336 din 11

⁴⁸ *Ibidem.*, p. 78.

⁴⁹ *Demascat la timp* în „Înainte”, Drobeta - Turnu Severin, Anul IX, Nr.2261, 1953, p. 2. În realitate, cotele obligatorii reprezentau o politică deliberată de spoliere a tuturor țăranilor tocmai prin faptul că un anumit quantum al lor (adesea imposibil de îndeplinit) era fixat de către stat, fără a se ține cont de potențialele intemperii ce puteau compromite recolta, astfel încât țăranului nu-i mai rămânea decât o mică parte din producție, ce făcea imposibilă supraviețuirea familiei de-a lungul întregului an. Astfel, orice încercare de sustragere de la achitarea obligațiilor în produse atrăgea după sine o sancționare drastică din partea autorităților ce puteau fabrica culpe menite a-l propulsa pe datornic în rândurile dușmanilor poporului.

⁵⁰ ANRDJM, Fond Raion Vânu Mare, Dos. Nr.20, 1952, f. 104.

⁵¹ *Ibidem.*, f. 150.

septembrie 1952 a Comitetului Executiv al Sfatului Popular Regional Craiova către Sfaturile Populare raionale din Dolj și Mehedinți atrăgea în mod drastic atenția asupra obligativității predării cotelor, nefiind uitați „chiaburii - dușmanii de clasă ai țăranilor muncitori și statului socialist”. Aceștia trebuia judecați ca dușmani ai poporului, dacă nu predau cotele, se spunea în adresa nr. 17825 din 18 iunie 1952 a Comitetului Executiv al Sfatului Popular Craiova trimisă Sfaturilor Populare Cujmir și Vânu Mare⁵².

Cu toate eforturile făcute, planul de colectări pe anul 1950 nu a mai fost realizat, el fiind îndeplinit în proporție de doar 50-60% la majoritatea produselor. Problema cotelor a fost una stringentă în comuna Bălăcița așa după cum indică un proces-verbal din 1952. Circa 6300 de kg de cereale rămăseseră necolectate ca urmare a elementelor ostile, chiaburii. În același spirit al luptei de clasă în alt proces-verbal din 26 octombrie 1952 erau reiterate sarcinile Sfatului Popular în a intensifica politica de colectare subliniindu-se importanța pe care cotele o dețin în „lovirea de moarte a chiaburilor”⁵³. Situația este revoltătoare pentru autorități și în comuna Bistreț, unde, în iulie 1952, tot datorită chiaburilor nu s-a realizat cantitatea de grâu anticipată la batoză. Drept consecință, chiaburii Croitoru Dumitru, Filip Constantin, Modoacă Ion au fost dați în judecată pentru neîndeplinirea cotelor .

În viziunea autorităților, rezultatele descurajante ale planului de cote fixe pe 1952 s-au datorat pe de o parte acțiunilor subversive chiaburești, iar pe de altă parte slabei preocupări a unor sfaturi populare din regiunea Craiova. Drept consecință a acestor defecțiuni, vicepreședintele Comitetului Executiv al raionului Vânu Mare a fost destituit din funcție.

Extinderea sistemului de cote asupra gospodăriilor chiaburești a căpătat proporții inimaginabile. Stabilite din rațiuni politice, la nivelele cele mai înalte, acestea i-au lăsat pe țărani fără rezerve pentru iarnă. Metodele de presiune exercitate asupra gospodăriilor chiaburești au fost realizate prin perceptori și activiști care veneau în curte și luau tot ce se putea⁵⁴. Deposeați de producția agricolă, de bunuri, mulți dintre cei catalogați chiaburi au schițat o anume politică de rezistență care a oscilat de la sustragerea față de obligațiile economice până la revolte spontane. Avem, în context, cazul chiaburului Georgescu, acuzat în septembrie 1952 de sabotaj prin sustragerea unui hectar de grâu de la arie⁵⁵. În ceea ce privește cotele la lână și lapte s-au descoperit chiaburi care nu erau supuși la cote deși aveau vaci. Acuze îi sunt aduse și „chiaburului sabotor” Grigore Enache care nu și-a verificat batoza și a stagnat treieriișul timp de trei zile⁵⁶. Dificultăți sunt sesizate și în comuna Orevița unde chiaburul Mihai Guran nu a respectat planul de însămânțări în primăvara lui 1952.

Metodele de colectare de la chiaburi au excelat de cele mai multe ori prin brutalitate. În comuna Burila Mare, raionul Vânu Mare, datorită abuzurilor făcute de comisiile speciale pentru cote și impozite, care au confiscat tot ce au găsit - cereale, carne, băutură - a fost înstituită o Comisie de Cercetare a regiunii Craiova.

Alteori, reacția opoziționistă a țăranilor considerați chiaburi a fost spontană. În luna iulie a anului 1953, în satul Prisăceana, raionul Vânu Mare, împușcările cu colectarea și predarea cotelor, deși era însoțit de trei milițieni și vicepreședintele Sfatului Popular Comunal, în timpul strângerii recoltelor de pe câmp a fost înconjurat de câteva sute de țărani care l-au bruscat. A fost lovit, i-a fost ruptă cămașa, a fost alergat de țăranii furioși . Același fenomen de răscoală s-a petrecut și la scara altor comune ale regiunii Craiova.

În acest context foarte tensionat, campania de strângere a cotelor reclama prezența organelor de miliție și securitate încă de la câmp, apoi la arie. Într-un instructaj făcut de colonelul Mihail Patriciu la Direcția Generală a Securității Poporului, în 18 iulie 1950, s-a arătat că fiecare lucrător de securitate răspunde personal dacă ariile nu sunt păzite de incendii, dacă chiaburii refuză să ducă grâul la arie și mai ales dacă aceștia vor face agitație ca țăranii să nu predea cotele la stat⁵⁷. S-a dat dispoziție că „dacă vreun chiabur va face agitație poate să fie împușcat acolo pe loc, ca să știe toți cei care ar îndrăzni să nu predea cotele și toți să pățească așa”. În consecință, în plan economic, gospodăria chiaburească va ajunge la un grad de pauperizare ca urmare a unor constrângeri sistematice astfel că orice reminiscență de independență economică va fi anulată.

Presiunile asupra chiaburilor s-au exercitat și dinspre sectorul social, întrucât includerea într-o astfel de categorie compromitea fiilor și fiicelor de chiaburi orice posibilitate de evoluție socială normală. Dosarul de cadre a reprezentat principalul reper normativ în baza căruia se făceau promovările, se desfăceau sau se încheiau contracte de muncă. A fi etichetat fiu de chiabur însemna plasarea automată în sfera descendenților „dușmanilor poporului”, ceea ce atrăgea, în practică, anularea posibilităților de afirmare socio-profesională, de ascensiune pe scara

⁵² *Ibidem*, f. 151.

⁵³ *Ibidem*.

⁵⁴ O. ROSKE, D. CĂTĂNUȘ, *Colectivizarea agriculturii*, p. 161.

⁵⁵ ANRDJM, Fond PCR Mehedinți, Dos. Nr. 20, 1952-1954, f.102.

⁵⁶ *Ibidem*, f. 103.

⁵⁷ *Ibidem*, f. 135.

socială, în conformitate cu capacitățile sau meritele individuale. Era suficient ca o persoană din mediul rural să emită vreo apreciere la adresa partidului sau a politicii sale astfel încât să riște ca ulterior să fie ostracizat. Emilia Buteică a fost dată afară de la facultate în 1952 pe criterii politice: „Mă dăduseră afară de la Facultate pentru că tata era chiabur”⁵⁸. Fratele Angelei Puicea din comuna Vânători, raionul Vânu Mare, s-a aflat și el în incapacitatea de a-și definitiva studiile universitare fiind exclus de la facultate întrucât familia sa fusese clasificată în rândul elementelor chiaburești, ostile regimului. Exemplele sesizate în raionul Vânu Mare nu sunt singulare, ele pot fi observabile la scara întregii regiuni Oltenia. Astfel inserăm în context și exemplul lui Ilie Cârциumărescu, fiul lui Pătru Cârциumărescu, din comuna Băilești, județul Dolj, care, într-o manieră asemănătoare cu cele prezentate, a fost dat afară de la facultate pe motiv că tatăl său era chiabur. Alexandru Dumitra, din aceeași regiune Craiova, a fost exmatriculat din liceu în 1952 pe motiv că tatăl său, chiabur, fusese condamnat la un an de închisoare în baza Decretului nr. 183/1949³⁹. Numărul acestor exemple ar putea continua, ele fiind o dovadă temeinică a practicilor antiumane dar și de ignorare a elementarelor drepturi ale omului.

Așadar, ceea ce a prevalat în cazurile sus menționate a fost o atitudine agresivă a regimului comunist, generatoare de drame la nivel familial, privind tineri fără nici un fel de culpă în postura de a influența un destin total ostil. Ei s-au aflat în incapacitate de a-și mai desăvârși educația și de a putea ocupa o slujbă în conformitate cu capacitățile lor intelectuale și profesionale. Sunt doar câteva dintre efectele distructive ale unei politici deliberate de subordonare totală a lumii rurale românești în conformitate cu un model utopic, importat, și fără nici un fel de rezonanță în colectivitatea rurală, confruntată la rândul ei cu probleme stringente care puneau încă sub semnul întrebării modernizarea reală și chiar capacitatea de supraviețuire a satului. Abuzurile economice și sociale repetate asupra celor identificați în postura de „exploatori” ,exercitate de o legislație de pură inspirație stalinistă și antinațională în esența sa, sunt măsura completă a caracterului sectar al unui regim politic incapabil de a-și depăși condiția de executor obedient al unor importuri ideologice, politice și sociale, a căror aplicare a generat repercusiuni dezastruoase asupra națiunii române.

⁵⁸ O. ROSKE, D. CĂTĂNUȘ, *Crearea și funcționarea G.A.C.*, în „Dosarele Istoriei”, Anul VIII, Nr. 1, 2003, p.25.